

Cyflwynwyd yr ymateb hwn i'r [Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar Bil y Gymraeg ac Addysg \(Cymru\)](#)

This response was submitted to the [Children, Young People and Education Committee on the Welsh Language and Education \(Wales\) Bill](#)

WLE 20

Ymateb gan: ColegauCymru

Response from: CollegesWales

Tystiolaeth ColegauCymru ar Fil y Gymraeg ac Addysg (Cymru)

Mae ColegauCymru yn elusen addysg; rydym yn hyrwyddo budd cyhoeddus addysg a dysgu ôl-orfodol. Fel y sefydliad sy'n cynrychioli holl golegau Cymru, rydym mewn sefyllfa dda i allu amlinellu i'r Pwyllgor farn y sector addysg bellach ar Fil y Gymraeg ac Addysg (Cymru).

Mae ColegauCymru yn cefnogi prif nod y Bil, sef sicrhau bod pob disgybl yn cyrraedd diwedd oedran ysgol orfodol fel defnyddwyr annibynnol y Gymraeg, er y byddem yn croesawu rhywfaint o eglurder ar ystod o bwyntiau a nodir yn y llythyr hwn. Mae'r ymateb wedi'i strwythuro ar sail Cylch Gorchwyl yr ymchwiliad.

Hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg

Mae'r Bil yn gosod targedau uchelgeisiol ar gyfer hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg ac, er ein bod yn edmygu ac yn cefnogi uchelgais y Bil, mae ehangu addysg Gymraeg ar bob lefel yn ganolog i'w lwyddiant. Mae llwyddiant y Bil yn dibynnu ar recriwtio a datblygu athrawon, rhaglenni hygyrch a chymorth i deuluoedd di-Gymraeg, a bydd angen buddsoddiad gan y llywodraeth ar bob un ohonynt. Gallai fod angen gweithgareddau ymgysylltu cymunedol sylweddol i sicrhau lefel uchel o ymrwymiad, yn enwedig mewn ardaloedd â niferoedd is o siaradwyr Cymraeg. Mae magu hyder yn sgiliau iaith Gymraeg dysgwyr yn hanfodol i'w dilyniant i'r cam nesaf o'u dysgu neu waith drwy gyfrwng y Gymraeg a dylid annog hyn yn ffurfiol (er enghraifft, drwy'r cwricwlwm), ac yn anffurfiol (er enghraifft, drwy weithgareddau allgyrsiol).

Disgrifio gallu yn y Gymraeg

Cred ColegauCymru y bydd integreiddio hyfedredd yn y Gymraeg gyda'r Fframwaith Cyfeirio Cyffredin Ewropeaidd ar gyfer leithoedd (CEFR) yn helpu i sicrhau cysondeb a hygrededd. Byddai'r safoni hwn yn caniatáu ar gyfer cymariaethau clir rhwng y Gymraeg ac ieithoedd eraill. Ymhellach, cytunwn fod datblygu Cod wedi'i deilwra ar gyfer hyfedredd yn y Gymraeg yn darparu canllawiau manwl penodol i'r Gymraeg, gan roi sylw i'w chyd-destun ieithyddol a diwylliannol unigryw. Wrth i feincnodau gael eu datblygu a'u sefydlu, mae'n bwysig rhoi sylw dyledus i asesu, gan sicrhau bod asesiadau'n deg, yn gynhwysol ac yn hygyrch i fyfyrwyr o ystod amrywiol o gefndiroedd.

Addysg Gymraeg

Er ein bod yn cydnabod amrywiaeth o agweddau cadarnhaol, gan gynnwys strwythurau clir ar gyfer atebolrwydd am gyflwyno addysg Gymraeg yn seiliedig ar ddosbarthiad, a gwella cynhwysiant a mynediad ehangach at ddysgu Cymraeg, mae sawl pryder posibl. Mae llwyddiant y Bil yn dibynnu ar: y gweithlu - o ran recriwtio, hyfforddi ac adnoddau; yn ogystal ag amserlenni gweithredu, yn enwedig mewn ardaloedd ymhle mae'r nifer y siaradwyr Saesneg yn uwch.

Uned 7 Cae Gwyrdd, Greenmeadow Springs, Tongwynlais, Caerdydd CF15 7AB
www.colegau.cymru hello@colegaucymru.ac.uk Ff: 029 2052 2500
Cwmni Cofrestredig Rhif 2832103 Elusen Gofrestredig Rhif 1060182

Unit 7 Cae Gwyrdd, Greenmeadow Springs, Tongwynlais, Cardiff CF15 7AB
www.colleges.wales hello@collegeswales.ac.uk T: 029 2052 2500
Registered Company No 2832103 Registered Charity Number: 1060182

Byddem yn croesawu sicrhau bod mwy o gymwysterau ar gael drwy gyfrwng y Gymraeg, gan dybio bod cyllid ar gael i gefnogi'r gweithlu i'w darparu. Mae angen datblygu system gydynol a chysylltiedig o gymwysterau sy'n hyblyg ac yn cael eu gwerthfawrogi gan ddysgwyr a chyflogwyr fel ei gilydd. Byddai hyn hefyd yn golygu cael y gweithlu yn ei le gyda sgiliau Cymraeg digonol i gyflwyno ac asesu'r cymwysterau hyn.

Rhaid rhoi sylw dyledus i oblygiadau'r newidiadau arfaethedig ar y sector addysg bellach. Os disgwylir i darged B2 gael ei gyrraedd ar lefel TGAU, beth yw'r disgwyliad ar golegau addysg bellach o ran cefnogi'r dysgwyr hynny nad oeddent wedi llwyddo i gyrraedd lefel B2? O ystyried y newidiadau i'r strwythurau TGAU, gallai hyn fod yn heriol i'w gyflawni. Yn y cyd-destun hwn mae'n werth nodi goblygiadau'r newidiadau diweddar i gymwysterau TGAU Mathemateg a Saesneg. Mae'n bwysig bod unrhyw oblygiadau i ddysgwyr sy'n ailsefyll TGAU Cymraeg mewn addysg ôl-16 yn cael eu hystyried yn ofalus ac yn llawn, o ran y ddeddfwriaeth a hefyd o ran datblygu cymwysterau dilynol.

Cynllunio addysg a dysgu Cymraeg

Rydym yn croesawu'r ymagwedd sy'n rhychwantu pob cyfnod bywyd - o feithrinfa i oedolaeth, gan sicrhau bod addysg Gymraeg yn hygyrch i bob oedran. Bydd hybu ac ehangu'r ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg ar bob lefel yn helpu i gynyddu rhuglder a defnydd ymhlith dysgwyr, sy'n hanfodol ar gyfer twf yr iaith. Croesewir cynnwys addysg oedolion mewn gweithleoedd a chymunedau, er mwyn cefnogi cymdeithas Gymraeg fwy cynhwysol. Wedi dweud hynny, mae'r gweithlu'n bryder yma - mae denu a hyfforddi digon o ymarferwyr sy'n hyfedr yn y Gymraeg, yn enwedig mewn ardaloedd llai Cymraeg eu hiaith, yn bryder. Mae cyfnodau adolygu pum mlynedd y fframwaith yn darparu strwythur i'w groesawu, er efallai y bydd angen mwy o hyblygrwydd ar y fframwaith i fynd i'r afael â heriau wrth iddynt godi, heb aros am y cyfnod adolygu ffurfiol. Mae angen cynllunio strwythuredig i fynd i'r afael ag unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth Gymraeg ac i sicrhau twf hirdymor. Rydym yn cydnabod bod cynllunio hirdymor yn gofyn am ymrwymiad ariannol parhaus, ond mae'n hollbwysig bod y sector yn gallu cynllunio ar gyfer y tymor hir.

Athrofa Dysgu Cymraeg Genedlaethol

Er bod gan yr Athrofa nodau clir, gan gynnwys arweinyddiaeth mewn addysg Gymraeg, datblygu deunyddiau, a chynllunio datblygiad y gweithlu, byddai Colegau Cymru yn croesawu mwy o eglurder ar ddiffiniadau mewn perthynas â'r sector trydyddol er mwyn osgoi unrhyw ddryswch posibl. Ar hyn o bryd, mae dysgu Cymraeg yn y sector trydyddol (cyfrifoldeb y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol / yr Athrofa arfaethedig) wedi'i ddiffinio'n weddol dda, ond datblygu darpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog yn y sector trydyddol (cyfrifoldeb Medr a'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol) yn llai pendant, ac felly o bosibl yn agored i ddehongliad. Mae cydgyssylltu clir gyda chyrrff ac asiantaethau Cymraeg ac addysg luosog gyfredol yn hanfodol er mwyn osgoi dyblygu a sicrhau ymagwedd unedig. Bydd gweithrediad effeithiol yr Athrofa yn dibynnu ar gyllid ac adnoddau digonol, a dylai fod yn addasadwy i newidiadau ac adborth er mwyn parhau i fod yn effeithiol wrth i addysg Gymraeg ddatblygu.

Rhwystrau i weithrediad y Bil

Mae gweithredu'r Bil yn llwyddiannus yn dibynnu yn y pen draw ar adnoddau - mae denu a chadw staff sy'n siarad Cymraeg yn hollbwysig. Mae datblygu'r gweithlu yn hollbwysig, a rhaid inni geisio diogelu'r cyfleoedd sy'n bodoli ar hyn o bryd i staff ddysgu Cymraeg, yn ogystal â chreu rhai newydd. Mae Colegau Cymru yn llwyr gydnabod y wasgfa heriol ar y gyllideb

gyhoeddus, ond rhaid cynyddu cyfanswm yr ariannu. Dim ond gydag adnoddau digonol yn eu lle y gall y Bil hwn gyflawni ei uchelgeisiau.

Goblygiadau ariannol

Os yw Cymru am gyrraedd ei tharged o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, mae angen buddsoddiad sylweddol mewn addysg, ac yn benodol recriwtio a datblygu athrawon. Mae hyn yn cynnwys nid yn unig recriwtio staff newydd sy'n siarad Cymraeg, ond hefyd uwchsgilio staff presennol. Rydym wedi gweld llwyddiant y mentrau hyn ar draws y sector addysg bellach. Er enghraifft, mae Coleg Gwent, gyda chefnogaeth y Coleg Cymraeg Cenedlaethol, wedi cynyddu dysgwyr dwyieithog mewn meysydd allweddol fel gofal plant a gofal iechyd o 7% i 52% dros y pum mlynedd diwethaf. Mae'n dangos pwysigrwydd buddsoddiad parhaus a chynlluniedig mewn datblygiad proffesiynol i wella ansawdd ac argaeledd darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Bydd angen ehangu rhaglenni hyfforddi a mentrau datblygiad proffesiynol, a allai olygu bod angen buddsoddiad sylweddol gan y llywodraeth. Gall hefyd olygu bod angen cymhellion i ddenu staff addysgu sy'n siarad Cymraeg i ardaloedd lle mae lefelau isel o ddefnydd o'r Gymraeg.

Os ydym am gyrraedd y targed miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, mae'n hanfodol mabwysiadu dull system addysg gyfan. Mae'r sector addysg bellach gyda'i gysylltiadau sefydledig â chyflogwyr, yn hollbwysig i lwyddiant targedau Cymraeg 2050 Llywodraeth Cymru ac, felly, rhaid ystyried sicrhau trefniadau pontio cadarn ar gyfer y garfan newydd o ddysgwyr o ganlyniad i'r newidiadau i addysg ysgol orfodol a alluogir gan Fil y Gymraeg ac Addysg (Cymru). Mae buddsoddiad parhaus yn y gweithlu addysg bellach ac adnoddau ar gyfer y cwricwlwm ôl-16 yn hanfodol i gynnal y momentwm o ran hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg y tu hwnt i ôl-16. Mae'r newidiadau yn y dirwedd addysg yn gyfle inni ailgynllunio llwybrau dysgu, fel bod gennym gwricwlwm cydlynol sy'n galluogi dilyniant cadarnhaol i ddysgwyr - pa bynnag lwybr y maent yn dewis ei ddilyn drwy ein system. Rhaid i'r gwaith o gefnogi'r llwybrau hyn gael ei ategu gan hawl sylfaenol i wybodaeth, cyngor ac arweiniad o ansawdd uchel ac annibynnol, yn enwedig ar y pwyntiau pontio allweddol. Byddai'r cyngor a'r arweiniad hwn yn helpu i gefnogi dysgwyr sy'n trosglwyddo o ddarpariaeth cyn-16 i ddarpariaeth ôl-16, gan gynyddu nifer y dysgwyr sy'n astudio'n ddwyieithog neu drwy gyfrwng y Gymraeg.

Edrychwn ymlaen at ddarparu tystiolaeth lafar i'r Pwyllgor ar 17 Hydref 2024. Os oes angen rhagor o wybodaeth arnoch, mae croeso i chi gysylltu â ni.

Gyda dymuniadau gorau,

